

PRESSMEDDELANDE nr 129/23

Luxemburg den 24 juli 2023

Domstolens dom i mål C-107/23 PPU | Lin ¹

Bekämpning av bedrägerier som riktar sig mot Europeiska unionens finansiella intressen: nationella bestämmelser om preskription av straffrättsligt ansvar ska medge effektiva förebyggande och repressiva åtgärder

En nationell domstol är i princip skyldig att underlåta att tillämpa nationella bestämmelser eller nationell rättspraxis som medför en systemisk risk för straffrihet för sådana brott

Flera rumänska medborgare som dömts till fängelse för skattebedrägeri, bland annat avseende mervärdesskatt, lämnade in en ansökan till Appellationsdomstolen i Braşov (Rumänien) för att angripa den lagakraftvunna dom varigenom de dömts för dessa brott. De gjorde härvid gällande att deras straffrättsliga ansvar var preskriberat.

Till stöd för sin ståndpunkt har de dömda personerna bland annat åberopat två domar från den rumänska Författningsdomstolen (meddelade år 2018 och år 2022). Genom nämnda domar ogiltigförklarades en nationell bestämmelse som reglerar grunder för avbrott i preskriptionstiden för straffrättsligt ansvar, det vill säga processhandlingar eller domar som avbryter preskriptionstiden för sådant ansvar. Som en följd av dessa domar föreskrevs det under närmare fyra år inte någon grund för preskriptionsavbrott i rumänsk rätt. I praktiken innebar detta att det under den aktuella perioden, och med tillämpning av den rumänska definitionen av den straffrättsliga legalitetsprincipen inbegripet regler om preskription, medförde inte processhandlingar att preskriptionen avbröts. De dömda personerna har vidare hävdat att denna avsaknad av grunder för preskriptionsavbrott utgör en lindrigare strafflagstiftning (lex mitior) som de begär retroaktiv tillämpning av för att de processhandlingar som vidtagits före år 2018 inte ska anses ha haft preskriptionsavbrytande verkan. Med hänsyn till tidpunkten för de straffbelagda gärningarna anser de berörda dömda personerna att preskriptionstiden löpte ut innan den fällande domen vann laga kraft, vilket medför att brottmålet ska avskrivas och att det därmed är omöjligt att döma dem till ansvar.

Appellationsdomstolen i Braşov är osäker på huruvida en sådan tolkning är förenlig med unionsrätten. En sådan tolkning skulle nämligen få till följd att de berörda dömda personerna, men även ett betydande antal andra personer, skulle undgå straffrättsligt ansvar för skattebedrägerier som kan skada unionens finansiella intressen. Vidare har Appellationsdomstolen i Braşov understrukit att den, för att följa unionsrätten, skulle bli tvungen att underlåta att tillämpa Författningsdomstolens och/eller den nationella Högsta domstolens praxis. Den nya disciplinära ordningen i Rumänien gör det emellertid möjligt att vidta disciplinåtgärder mot domare som inte följer denna rättspraxis. Den rumänska domstolen vill i detta sammanhang få klarhet i huruvida unionsrättens företrädare utgör hinder mot att de domare som utgör den dömande sammansättningen i det nationella målet ska ådra sig disciplinansvar. Den nämnda domstolen beslöt därför att vända sig till EU-domstolen med var och en av dessa frågeställningar.

¹Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

Det strider mot unionsrätten att åsidosätta skyldigheten att föreskriva effektiva straffrättsliga påföljder för att skydda unionens finansiella intressen

Unionsrätten ålägger medlemsstaterna att bekämpa bedrägerier och all annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens finansiella intressen genom avskräckande och effektiva åtgärder. **Domstolen påpekar härvid att medlemsstaterna ska säkerställa att de preskriptionsregler som föreskrivs i nationell rätt gör det möjligt att effektivt beivra brott kopplade till sådana bedrägerier.** De lösningar som de rumänska domstolarna valt – med innebörden att rumänsk rätt inte föreskrev några grunder för preskriptionsavbrott av det straffrättsliga ansvaret under närmare fyra år – medför emellertid en systemisk risk för strafffrihet för dylika brott som inte är förenlig med unionsrättens krav. Risken förstärks om en sådan avsaknad av grunder för preskriptionsavbrott eventuellt skulle ges retroaktiv tillämpning på en tidigare period med stöd av principen om lindrigare strafflagstiftning (lex mitior).

Skyldigheter som åligger nationella domstolar med uppgift att tillämpa unionsrätten och kravet på skydd för de grundläggande rättigheterna

Domstolen erinrar om att de nationella domstolarna ska underlåta att tillämpa nationell lagstiftning och rättspraxis om dessa leder till preskription av det straffrättsliga ansvaret i ett så stort antal fall av grova bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen att en systemrisk för strafffrihet för sådana brott uppstår.

En sådan skyldighet kan eventuellt stå i strid med skyddet för de grundläggande rättigheterna. EU-domstolen finner härvid att när en domstol i en medlemsstat – i ett fall där de åtgärder som vidtas av medlemsstaterna inte är fullständigt bestämda av unionsrätten – har att pröva huruvida en bestämmelse eller en åtgärd i nationell rätt, som utgör en tillämpning av unionsrätten, är förenlig med de grundläggande rättigheterna, **förblir nationella myndigheter och domstolar behöriga att tillämpa nationella normer för skydd av grundläggande rättigheter** förutsatt att tillämpningen av dessa normer varken undergräver den skyddsnivå som föreskrivs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna eller åsidosätter unionsrättens företräde, enhetlighet och verkan.

Med tillämpning av denna rättspraxis i förevarande fall gör domstolen åtskillnad mellan den straffrättsliga legalitetsprincipen, såsom den har tillämpats och tolkats i aktuell nationell rättspraxis, och principen om retroaktiv tillämpning av lindrigare strafflagstiftning (lex mitior). Eftersom denna rättspraxis grundar sig på den straffrättsliga legalitetsprincipen, genom dess krav på att strafflagen ska vara förutsebar och tydlig, finner domstolen, efter att ha understrukit denna principens betydelse såväl i unionens rättsordning som i de nationella rättsordningarna, att **de nationella domstolarna, med undantag från deras skyldighet att ge unionsrätten full verkan, inte är skyldiga att underlåta att tillämpa sådan nationell rättspraxis.**

De nationella domstolarna har däremot inte rätt att tillämpa en nationell norm till skydd för principen om retroaktiv tillämpning av lindrigare strafflagstiftning (lex mitior) under sådana omständigheter som dem som föranlett denna begäran om förhandsavgörande. Med hänsyn till att det är nödvändigt att göra en avvägning mellan den sistnämnda normen och unionsrätten, erinrar EU-domstolen härvid om att nationella domstolar inte kan ifrågasätta att preskriptionen av det straffrättsliga ansvaret avbryts genom processhandlingar som vidtagits innan de relevanta nationella bestämmelserna förklarades ogiltiga. Ett sådant ifrågasättande skulle nämligen förvärpa den systemiska risk för strafffrihet för brott som riktar sig mot unionens finansiella intressen som uppstått till följd av att det under fyra år inte föreskrevs några grunder för preskriptionsavbrott i Rumänien.

Underlåtenhet att tillämpa nationell rättspraxis ex officio och disciplinansvar för domare

Enligt principen om unionsrättens företräde är en dom som EU-domstolen meddelat i ett mål om förhandsavgörande bindande för den nationella domstolen när denna avgör det nationella målet, såvitt avser tolkningen av de berörda unionsbestämmelserna. Den nationella domstolen kan därför inte vara förhindrad att omedelbart tillämpa unionsrätten på ett sätt som står i överensstämmelse med EU-domstolens avgörande eller praxis genom att, vid behov, bortse från en nationell rättspraxis som hindrar unionsrättens fulla verkan. Ett sådant

agerande från den nationella domstolens sida kan inte heller anses utgöra en disciplinär överträdelse.

PÅPEKAND: Begäran om förhandsavgörande gör det möjligt för domstolarna i medlemsstaterna att, i ett mål som pågår vid dem, vända sig till EU-domstolen med frågor om tolkningen av unionsrätten eller om giltigheten av en unionsrättsakt. EU-domstolen avgör inte målet vid den nationella domstolen. Det är den nationella domstolen som ska avgöra målet i enlighet med EU-domstolens avgörande. Detta avgörande är på samma sätt bindande för de övriga nationella domstolar där en liknande fråga uppkommer.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

Domen i [fulltext](#) publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet.

Kontaktperson för press: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Håll dig uppdaterad!

